

2

משרד הביטחון
ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון

186/82
9

התחלת התיק

שם היחידה: מת"ל

הנושא: דברת "אלכריה"

(גברת מתחנאנית)

29.6.82 - 7.6.82

סודי ביותר

צה"ל - זרוע האוויר
מפקדת חיל האוויר

להק אויר - מחלקת תואיר
ענף תולדות חיל האוויר

מבצע "אופרה" ("גבעת התחמושת")

תקיפת הכור הגרעיני בעיראק
7 יוני 1981

עוֹתָק מִס' 28 №

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו או מקצתו, ליריעה
אנשים שאינם מוסמכים לכך, עובר על חוקי בטיחות
המדינה. כל המוצא מסמך זה, נדרש למסרו לתתנה
הקרובה של משטרת ישראל או המשטרה הצבאית.

911-05.01.20

פרסומי מידע

1982 יוני

סיון תשמ"ב

סודי ביותר

ג
סודי ביותר
למכותב בלבד

מפקדת	חיל	האוויר
להק		אוויר
מחלקת		תוא"ר
ענף	לתולדות	ח"א
טל:		3081
הד-7 (1)	-	13,528
תש"ב	ת"ת	1982
	ת"ת	29

אל: מ.א.ה.ג/א.י.ב.י.ן/53

הנדון: מחקר היסטורי בנושא "מבצע אופרה" -
תקיפת הכור הגרעיני בעיראק ב-7 יוני 1981

1. רצ"ב מועבר אליך מחקר היסטורי בנושא הנדון.
2. למחקר זה שלוש מטרות:-
 - א. לשמש חומר רקע להסקת מסקנות, הפקת לקחים ולימוד משמעויות מהמבצע.
 - ב. לשמש מסמך היסטורי לנו ולדורות הבאים אחרינו.
 - ג. לסכם את חלקו של חיל-האוויר במבצע, משלב המחשבה, דרך התכנון ועד לביצוע.
3. צורפו למחקר זה מפות וצילומים, וכך הושם דגש לצורה החיצונית של הספר, על מנת לאפשר לשמור על שלמות הספר בצורה נאותה.
4. הספר מסווג סודי ביותר. המפקדים מתבקשים לשמור על הספר בהתאם לסיווגו הבטחוני.

יוסף עבודי - סא"ל

ראש הענף

סודי ביותר

ז
סודי ביותר

מ ב ו א

(מאת מפקד חיל - האויר)

חיל-האויר תקף את הכור הגרעיני העיראקי "אוסיראק" ליד בגדאד ב-7 יוני 1981 במבצע "אופרה" והשמידו.

כניסת עיראק לעידן הגרעיני וכוונותיהם האמיתיות של מנהיגי בגדאד לייצר חימוש גרעיני - על פי המידע שהיה בידינו, והצהרותיהם להפעיל נשק קטלני זה נגד ישראל, היוו איום למדינה.

חיל-האויר החל בהכנות ובאימונים לתקיפת הכור עוד בטרם נתקבלה ההחלטה הסופית

לכצוע

גם לאחר שהוחלט בממשלה על בצוע, לא נקבע תאריך סופי, והזמן נוצל לפיתוח השיטות, לקליטת אמל"ח חדש ולהתקנות חדשות ששיפרו את כושר הביצוע של המשימה.

מלחמת עיראק-איראן - שנפתחה לאחר שהיו בידינו תוכניות ראשונות, השפיעה על התכנון, היות והכוונות הוגברה באיזור בגדאד כנגד תקיפות אוויריות; מה גם שבהמשך הותקף הכור ע"י האיראנים ללא הצלחה רבה; והיתה תוכנית לתגבר את האיזור בהגנה מאסיבית יותר.

סודי ביותר

ט
סודי ביותר

בדיקות והכנות לביצוע, נעשו ע"י טייסות שונות מבלי שידעו את היעד שלשמו התכוננו. תוך כדי ביצוע מודלים שונים שפרנו את התכנון והתמודדנו עם פרטים שנמצאו לאחר מכן כחשובים מאד.

נדרשו הרבה החלטות, שבזמנו נראו קשות מאד, וכיום, לאחר בצוע, נראות כמובנות מאליהן - החל מהגדרת האיומים הדומיננטיים; סוגי המרעומים הדרושים; התקנות מיוחדות במטוסים; ועד הכנסת שותפי סוד למבצע.

עבודת צוות רצינית ואחראית, נתנה יותר ויותר בטחון לבצוע, ונתנה פתרונות למרבית הדילמות שהתעוררו.

מבצע "אופרה" היה התקיפה ארוכת הטווח ביותר שבוצעה ע"י חיל-האוויר מאז הקמתו. המבצע הצליח במלואו. הכור הושמד וכל מטוסינו חזרו לבסיסם ללא פגיעה.

ההצלחה הושגה ממספר גורמים שחברו יחד והביאו לתוצאה המושלמת:-

- א. המודיעין - אשר עשה את המירב בתנאים קשים מאד.
- ב. התכנון המדויק והמפורט.
- ג. ההכנות התחזוקתיות שנעשו בהענות מהירה ובמימנות רבה.
- ד. אמינות הציווד.
- ה. האימונים הרבים והפתיחות ליישום לקחים.
- ו. השליטה והבקרה שפעלו באילוצי הטווח.
- ז. שמירה מוצלחת על בטחון שדה.
- ח. הביצוע המושלם של צוותי האוויר.

מאמץ מערכתי שבוצע במשך שנים, ואשר כלל דמיון, תכנון, פתוח אמל"ח, פתוח תו"ל ואימונים, אשר הביאו לכושר בצוע מושלם.

חיל-האוויר, הזרוע האסטרטגית של צה"ל, מימש עבור עם ישראל את אחת המשימות העיקריות שהוטלה עליו - האיום הגרעיני הוסר למשך שנים והעמדנו אלמנט הרתעה במימד חדש כנגד כוונות השמדה אפשריות בעתיד.

טייסי חיל-האוויר ומפקדיו ימצאו בספר מחקר זה חומר רב ומעניין להפקת לקחים ולהסקת מסקנות לבצוע מבצעים ותקיפות דומים בעתיד - אם וכאשר נדרש לכך.

דוד עברי - אלוף
מפקד חיל האוויר

סודי ביותר

יג
סודי ביוח

ה ק ד מ ה

(מאת רע"נ תולדות חיל-האוויר)

מחקר זה דן בנושא מבצע "אופרה", שבו השמיד חיל-האוויר את הכור הגרעיני העיראקי ליד בגדאד, ביום 7 יוני '81 - מבצע שכונה קודם לכן "גבעת התחמושת".

במבצע זה תקפו 8 מטוסי נץ מטייסת [REDACTED] בליווי 6 מטוסי בז מטייסת [REDACTED] את הכור והשמידוהו.

למחקר זה שלוש מטרות:-

- א. לשמש חומר רקע להסקת מסקנות, הפקת לקחים ולימוד משמעותיות מהמבצע.
- ב. לשמש מסמך היסטורי לנו ולדורות הבאים אחרינו.
- ג. לסכם את חלקו של חיל-האוויר במבצע, משלב המחשבה הראשונית, דרך התכנון ועד לביצוע.

בגלל הסודיות הרבה שאפפה את ההכנות למבצע, שותפי סוד למבצע היו מעטים מאד, ולא נכתבו מסמכים לכל פרטי שלבי ההכנות ונוהל הקרב, ולכן בעת איסוף הנתונים וכתיבת המחקר נתקלנו בחוסר אינפורמציה מבוססת ו/או במסמכים הקשורים למבצע. עיקר הנתונים בספר זה מבוססים על הפקודה הסופית שנכתבה לקראת הביצוע, על תחקירים שנערכו אחרי הביצוע, על מסמכי אמ"נ ו-למד"נ שהגיעו לידינו, ועל ראיונות של קצינים ומפקדים שלקחו חלק בשלבים השונים של המבצע - משלב המחשבה ועד שלב הביצוע.

המחקר הועבר לביקורת של קצינים בחיל-האוויר בדרג המחליט, בדרג המתכנן ובדרג המבצע. לאחר קבלת ההערות וההתייחסויות, נבדקו שוב הנתונים, הוכנסו תיקונים בהתאם והספר הוכא במתכונתו הנוכחית. רשימת המפקדים שקראו את הספר מובאת להלן.

בענף תולדות חיל-האוויר רוכז ונשמר כל חומר הגלם הקשור למבצע זה, כולל פקודות, תחקירים, ראיונות, סטנוגרמות, לקטים, מפות, יומנים, תצלומים ותקצירים.

הספר נכתב ע"י סרן פילדסט יצחק, קמ"ד נתונים וסיקור; ואחר כך עובד מחדש ונערך ע"י החתום מטה. עבודת הדפוס, הגרפיקה והמונטאז' נעשתה ביח' שט"ל [REDACTED]

הספר מסווג בסיווג גבוה "סודי ביותר". המפקדים מתבקשים לשומרו בהתאם לסיווג. מפקד שסיים לעיין בספר ואינו מעוניין להחזיקו ברשותו - מתבקש להחזירו לענף תולדות חיל האוויר.

יוסף עבדי - סא"ל
רע"נ תולדות חיל-האוויר

סודי ביוח

12. החלטת הממשלה לביצוע וזירוז התהליך

- א. הממשלה קיימה דיונים רבים בנושא הפצת הכור, וקיבלה החלטה עקרונית לביצוע.
- ב. החלטת הממשלה, בחודש אוקטובר '80, היתה להתכונן לביצוע תקיפת הכור בהקדם, אולם לא לפני ה-4 בנובמבר '80 (יום הבחירות לנשיאות ארה"ב).
- ג. ה-רמטכ"ל העביר הוראת הדרג המדיני למפקד החיל, והורה לזרז את ההכנות לביצוע המשימה.

קריאת הממשלה
לזרז התחמושת
יום ב' 29 אוק'
התל"ח ממשלה

* לקיץ הקרוב - אחי התחמושת שלי.
* שר ארז המיניק.
* הנהל אהיה אפס - מדיניות
והכנס לתפקיד מואץ לאחר 4 יולי

לממשלה, החיל -
אחרי סלונים 1800.

הצגה נב נקרא רמח מלניק
אלי ופסטי אר הק' 18.

* מתוך תיק מפקד החיל, מבצע "אופרה" - תוכן - "קריאת ה-רמטכ"ל, גבעת התחמושת, יום ד' 29 אוק', החלטת הממשלה לתקוף בהקדם - אחרי הבחירות 4 נוב', שר אחד הסתייג, להכין גרויים להשגת מודיעין, להכנס לתהליך מואץ לאחר 4 נוב', ללמוד מגוון הערכות, להציג סכונים וסכויים. בעקבות זה נקרא רמ"ח מבצעים אלי ודחפתי את הנושא".

א.א.
217
בשם האחרונה!
האופק לקבץ. ל ו 3 במאי,
ז"א.
האזור האדום הוא שם קבוע
אחר: אדום - אדום - אדום, אדום
או באופק הזה - אדום שישמך.
אדום אדום.
אדום אדום אדום אדום - אדום.
אדום.

3. החלטה לביצוע ב-7 יוני '81*

א. כעשרה ימים לפני המבצע הודיע ה-רמטכ"ל למפקד החיל (פעם נוספת) שהביצוע יהיה בעוד כשבוע ולא לפני כן, בגלל פגישת הפסגה בין ראש הממשלה ושר הבטחון, מנחם בגין לבין נשיא מצרים, אנואר סאדאת, באופירה - פסגה שנתקיימה ב-4 יוני '81 - ראה פתק להלן:-

החלטה + שק"י
באשר פגישת פסגה
בשק"י (הפס) -
באשר - באופירה.

* יום א', 7 יוני '81, היה ערב חג השבועות השמי"א.

הצוותים
עומדים מימין לשמאל: שפיר, שש, ידלין, יפה, מוהר, ספקטור, פלק.
יושבים : רז, רמון, נחומי, כץ.

הצוות החוקף:

רמון	שפיר
ספקטור	נחומי
כץ	יפה
ידלין	רז

רחמילביץ
צינקר

מוהר
דובי יפה

שפיר
חגי כץ

ידליר
רמון

ראשי הצוותים הטכניים של טייסות [REDACTED] שהשתתפו במכצע

ראשי הצוות הטכני של טייסת [REDACTED]

למכתב ס ד י בלבד

מפקד חיל האוויר
טלפון: 5225
מב - 1 - 1475
כ" סיון תשמ"א
22 יוני 81
ענתק מתוך ש.ק.ים
המטמך כולל דפיט

מפקד טייסת
מפקד טייסת
מפקד כנף

הנדון: גבעת התחמושת

1. עם עביר "נחשולי הפוליטיקה והתקשורת" מצאתי לנכון לכתוב לכם מהרהורי לבי.
2. בקבלת החלטות על מבצע חריג וברמת סכונים גבוהה, הרבה גורמים משפיעים. לכל גורם או שותף משקל סגולי בפני עצמו, אך למבצעים יש השפעה מכרעת.
3. כן, ישנם הרבה שותפים, אך מעטים הנושאים באחריות ישירה. אישית, חשתי בנקודות שונות לאורך תהליך התכנון וקבלת ההחלטות את התמיכה המלאה שלכם, את התחושה שאתם נותנים אמון בנושאים באחריות, ואת האמונה בכושרכם להוביל ולבצע. קשה לי לטקלל את התחושה אך היא הייתה חשובה עד מאוד.
4. לאורך כל החדשים שלפני הבצוע, וברדאי בעת הבצוע הצדקתם את כל הציפיות שלי ככם בעת שמינתי אתכם לפקוד כראשונים על הנץ. קבלו זאת כהערכה אישית גבוהה.
5. לפנינו, בידר, אתגרים רבים. הנץ הופך להיות גורם מכריע בכוח האווירי, ותחושת האמון ההדדי ההווה מרכיב עליון במצבי מלחמה בעתיד.
6. בהצלחה.

דוד עברי, אלוף

דע/דש

מפקד חיל האוויר

ס ד י

ש מ ר

מפקד חיל האויר

עלפון: 5225
מב - 1 - 1206
כ"ב - סיון תשמ"א
14 1771 81

ראש המטה הכללי

הנדון: צינוך לשבח

מבצע תקיפת הכור הגרעיני בבגדד שבוצע בערב שבועות תשמ"א
היה אחד המבצעים הנועזים שביצע ח"א מעודו.

מפקד טייסת [redacted] סא"ל רז זאב הכיך והוביל מבצע זה בקור רוח
תוך הפגנת מנהיגות רמה מקצועית גבוהה ותעוזה.

על כך הינני ממליץ בפניך לציידנו לשבח.

ד"ר [redacted] אלוף
מפקד חיל האויר

דע/דש

ש מ ר

י.ב. הערכת ה-רמטכ"ל לביצוע

(1) להלן מכתב ה-רמטכ"ל אל מפקד חיל-האוויר בדבר השמדת הכור בעיראק, והערכתו לביצוע:-

א י ש י

ראש המטה הכללי

סיון תשמ"א
יוני 81

אלוף דוד עברי
מפקד חיל האוויר

השמדת הכור בעיראק

1. קבל את הערכתי, שאין למעלה ממנה, על הביצוע המושלם של השמדת הכור הגרעיני בעיראק.
2. זהו מבצע גורלי והיסטורי, וזו סיבה לזכות בשבחים והערצה על האומץ והכושר.
3. כולנו חשים תודה, וחשים כבוד שאין למעלה מהם.

דפאל איתר, רב-אלוף
ראש- המטה הכללי

* לקוח מתיק "אופרה" - אישי של מפקד חיל-האוויר.

י.ג. החלטת ממשלת ישראל

ב-8 יוני '81 פרסמה ממשלת ישראל את החלטתה בדבר הפעולה להשמדת הכור בעיראק. להלן נוסח ההחלטה*:-

הודעה מיוחדת של ממשלת ישראל
8.6.1981

ביום א', 7 ביוני 1981, יצא חיל-האוויר הישראלי לתקוף את הכור האטומי "אוסיראק", אשר ליד בגדד. טייסינו מילאו את משימתם בשלימותה. הכור נהרס כליל. כל מטוסינו שבו בשלום לבסיסם.

הממשלה מוצאת מחובתה להסביר לדעת הקהל הנאורה, על שום מה החליטה על מבצע מיוחד זה:-

זמן רב אנו עוקבים, בדאגה עמוקה, אחרי הקמת הכור האטומי "אוסיראק". ממקורות אשר מהימנותם אינה מוטלת בשום ספק, למדנו, כי הוא נועד, על אף ההסוואה, ליצור פצצות אטומיות. המטרה לפצצות אלו הייתה ישראל. על כך הודיע במפורש שליטה של עירק. לאחר שהאיראנים פגעו בשעתם, במידה קלה בכור, סדאם חוסיין ציין, כי לשווא ניסו האיראנים לתקוף את הכור, מאחר שהוא מוקם נגד ישראל בלבד.

הפצצות האטומיות, אשר כור זה היה מסוגל לייצר, אם מאורניום מעושר, אם מפלוטוניום, היו מסוגן של הפצצה שהוטלה על הירושימה. כך הלכה ונוצרה סכנה קיומית לעם ישראל.

ושוב, ממקורות מהימנים ביותר, נמסרו לנו שני תאריכים להשלמת הכור ולהפעלתו. האחד: ראשית יולי 1981; השני: ראשית ספטמבר שנה זו.

במילים אחרות, בעוד זמן קצר היה הכור העירקי מופעל ו"חס". בתנאים כאלה לא הייתה יכולה שום ממשלה בישראל להחליט על הפצצת הכור. "פתיחתו" הייתה גורמת לגל אדיר של רדיואקטיביות קטלנית לעבר העיר בגדד, ורבות תושביה החפים מפשע היו נפגעים.

היינו איפוא נאלצים להתבונן, מתוך פסיביות, בתהליך ייצור הפצצות האטומיות בעירק, אשר רודנה לא היה מהסס כלל להטיל על ערי ישראל, על ריכוזי אוכלוסיה.

לפיכך, החליטה ממשלת ישראל לפעול, ללא דיחוי נוסף, כדי להבטיח את שלומנו של עמנו. התכנון היה מדויק. המבצע נקבע ליום א', מתוך הנחה כי 100-150 הטומחים הזרים, שהיו פעילים בכור, לא ידמצאו בו, ביום המנוחה הנוצרי, הנחה זו הוכחה כנכונה. שום מומחה זר לא נפגע.

* כפי שנתקבלה מלשכת ראש הממשלה מיום 2 בדצמ' 81.

- טז. סא"ל רז התיחס באותו מעמד לכירכת מפקד החיל לתוקפים, והדגיש שה-צל"ש "הוא של כל השמיניה התוקפת ולא רק שלי".
- יז. בדברי ברכתו, הודה מפקד חיל-האוויר לראש הממשלה על "האימון שנתת ביכולתנו". מפקד החיל שיבח את הטייסים ואת כל המערך הטכני, הלוגיסטי והמודיעין של חיל-האוויר.
- יח. ה-רמטכ"ל, שבירך לאחר מכן, אמר בין השאר "היה זה מבצע יוצא דופן מבחינת הקושי להחליט עליו, התכנון, הביצוע והקו הדק מאד שהפריד בין ההצלחה המושלמת לבין כשלון צורב. לא היה לנו בהיסטוריה של מדינת ישראל, אף מבצע צבאי שהצלחתו היתה כה גורלית לעתיד הדור הבא, או הדורות הבאים. קשה לדמיין מה היה עולה בגורלה של המדינה בעוד שנה-שנתיים, ללא המבצע הזה".
- יט. כסיכום דבריו, אמר ראש הממשלה ושר הבטחון "באתי לומר לכם בשם העם, יחד עם חברי הממשלה, שנבחרה על ידו באורח דמוקרטי - תודה. רצינו לנשום את האוויר שבו אתם טסים וממנו אתם ממריאים. כל מה שנאמר פה אולי יישכח, אבל מה שאתם עשיתם שם, ייזכר לדורות הבאים. בזכותכם השתחררנו מסיוט שרדף אותנו שנתיים תמימות, שמא חס וחלילה יהיה בידי האויב הנשק הקטלני הזה!"*

שתי ממשלות אירופיות סייגו בידי הרודף העירקי, תמורת נפט, בליצור נשק
אטומי. אנו שבים וקוראים להן לחדול ממעשה נורא, אנטי אנושי זה.
אנחנו בשום תנאי לא נרשה לאוייב לפתח נגד עמנו נשק להשמדה המונית. נגד
על אזרחי ישראל, ובעוד מועד, בכל האמצעים העומדים לרשותנו.

יד. ביקור ראש הממשלה והשרים בכנף

- (1) ב-16 יוני ביקרו ראש הממשלה, השרים, ה-רמטכ"ל ומפקד החיל בכנף
ונפגשו עם הטייסים שתקפו את הכור.
- (2) ראש הממשלה בירך את הטייסים שהשתתפו במבצע.

טו. בהמלצת מפקד הכנף ומפקד חיל-האוויר, העניק ה-רמטכ"ל למוביל, סא"ל רוז,
ציון לשבח "על גילוי מנהיגות, רמה מקצועית גבוהה ותעוזה".

הנני לציין לשבח את:

976402 סגן-אלוף רוז זאב

על גילוי מנהיגות, רמה מקצועית גבוהה ותעוזה

להלן תיאור המעשה:

מפקד טייסת **סא"ל רוז זאב**, המין והוביל את מבצע תקיפת הכור
הירעיני בבגדד שבוצע בערב שבועות תשנ"א.

סא"ל רוז הוביל מבצע זה, שהיה אחד המבצעים הנועזים שביצע חיל
האוויר מעודו, בקור רוח תוך הפגנת מנהיגות רמה מקצועית גבוהה
ותעוזה.

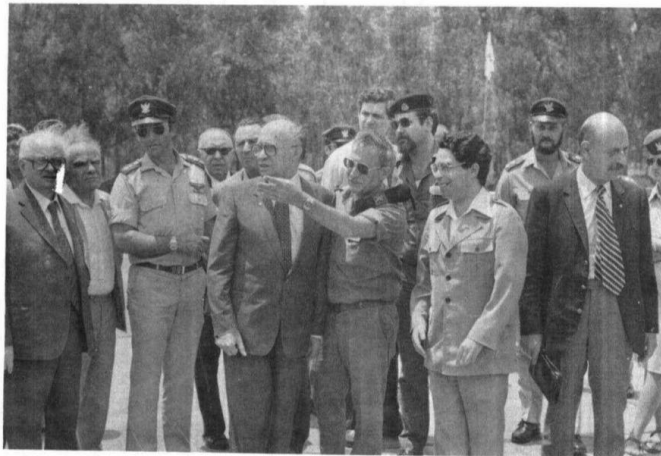
רפאל איתן, ה-יאמ"ר
ראש הנטוה הכללי

סיון תשנ"א
יוני 1961

221
סודי ביותר

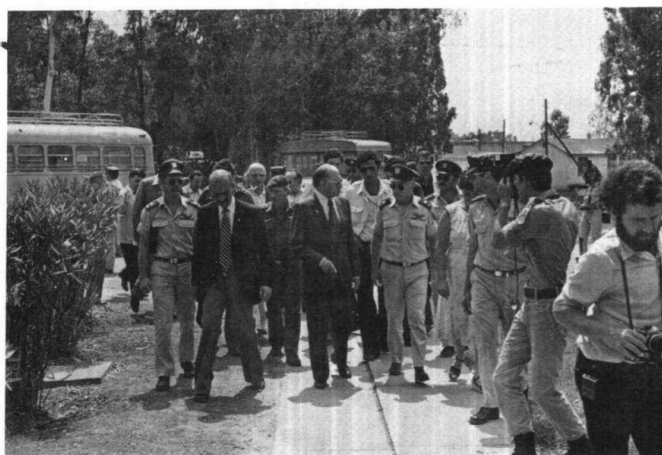
הגיעת ראש הממשלה והשרים לביקור בכנון ב-16 יוני '81

סודי ביותר

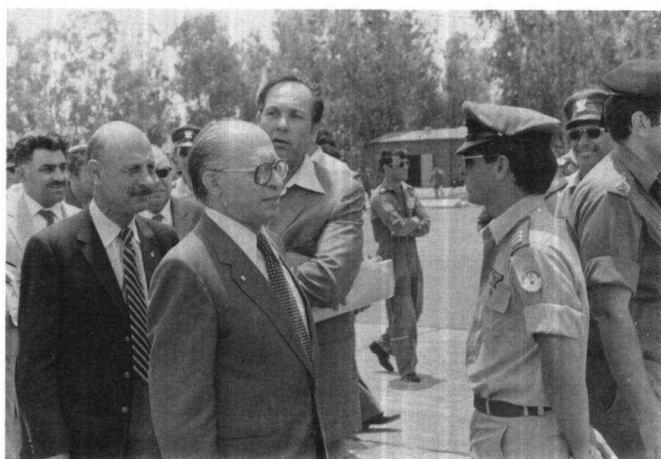
ביקור ראש הממשלה והשרים בכנף ב-16 יוני '81

סודי ביותר

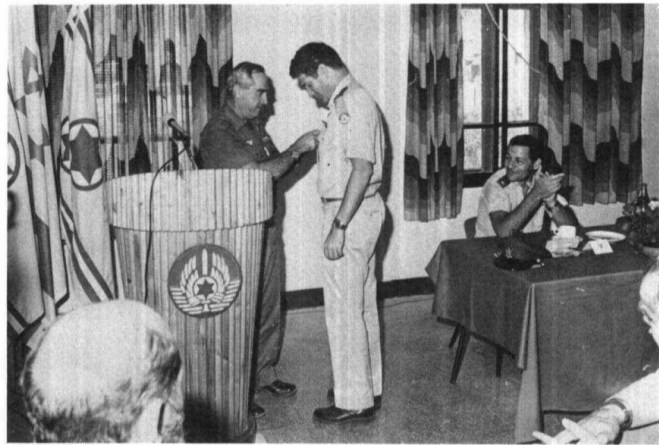

ביקור ראש הממשלה והשרים בכנף והפגישה עם הטייסים המבצעים

מפקד החיל מוסר את המנון חיל-האוויר לראש הממשלה

הענקת צל"ש לרז, מפקד טייסת [redacted]